

УДК 336.71

Котова К.Ю., к.е.н., доцент

Пермський державний національний дослідницький університет

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ ВАРТОСТІ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ

Розглянуто проблеми структуризації факторів, що враховуються при формуванні оптимальної вартості ресурсів банку, розроблено напрями методики проведення аналізу та форм внутрішньої звітності, що передують прийняттю рішень і розробці стратегій по залученню коштів.

Ключові слова: банки, банківські ресурси, аналіз ресурсної бази банку, внутрішня звітність.

Kotova K.

ANALYSIS OF FACTORS OF FORMATION OF BEST VALUE BANK'S RESOURCE BASE

The problems of structuring the factors taken into account in the formation of the optimal value of the resources of the bank, the direction of techniques developed for the analysis and internal reporting forms prior to decision-making and the development of strategies to raise funds.

Keywords: banks, bank resources, the analysis of the resource base of the bank, internal reporting.

Котова К.Ю.

АНАЛИЗ ФАКТОРОВ ФОРМИРОВАНИЯ ОПТИМАЛЬНОЙ СТОИМОСТИ РЕСУРСНОЙ БАЗЫ БАНКА

Рассмотрены проблемы структуризации факторов, учитываемых при формировании оптимальной стоимости ресурсов банка, разработаны направления методики проведения анализа и форм внутренней отчетности, предшествующих принятию решений и разработке стратегий по привлечению средств.

Ключевые слова: банки, банковские ресурсы, анализ ресурсной базы банка, внутренняя отчетность.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Головним завданням банку як комерційного підприємства є отримання максимального прибутку при розумному обмеженні ризиків.

Котова К.Ю.

Результативність банківських операцій залежить не лише від їх власної прибутковості, але і від ціни, за якою отримуються ресурси, необхідні для їх здійснення.

Однією з головних умов ефективної діяльності банку є оптимальна вартість ресурсної бази. Під оптимальною вартістю розуміється такий рівень витрат на залучення ресурсів, при якому банк здатний зберегти і збільшити ресурсну базу, одночасно забезпечуючи достатній розмір процентної маржі. Величина витрат по залученню ресурсів залежить від сукупності як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Їх виявлення, ідентифікація і оцінка впливу на формування вартості ресурсної бази викликають у комерційних банків труднощі, обумовлені, передусім, відсутністю чіткої і зручної в застосуванні методики.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблеми розробки необхідних форм управлінської звітності і аналізу ресурсної бази банку, спрямованих на підвищення ефективності банківської діяльності розкрито в роботах таких учених як Жарковська Е.П.[1], Шешукова Т. Г. [4], Юденкова Ю. Н.[5], Ольшанова А.І. [2], Поморина Н.А.[3], та ін.

Проте досі не вироблені підходи до методики проведення аналізу і форм внутрішньої звітності, які сприяють прийняттю обґрунтованих рішень і розробці стратегій по залученню засобів.

Цілі статті. Метою цієї статті є вивчення проблем і чинників формування оптимальної вартості банківських ресурсів і розробка напрямів, що сприяють їх рішенню.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Банківські ресурси є сукупністю власних і залучених засобів, що знаходяться у розпорядженні банку і використовуваних для здійснення активних операцій. Найбільшу питому вагу в структурі ресурсів комерційних банків займають залучені кошти. Під вартістю ресурсів банку розуміють саме вартість залучених (позикових), а не власних засобів, що пояснюється наступними причинами:

- Дивіденди по акціях є відносними витратами, оскільки виплачуються з чистого прибутку банку, отриманого з використанням і його власних, і залучених (позикових) засобів. Тому порівняння вартості власних і позикових засобів є не цілком коректним.

- Виплата дивідендів по акціях здійснюється, як правило, один раз в рік при досить невисокій долі власних засобів банку в загальному

об'ємі його ресурсів, і на середню вартість ресурсів банку, витрати по підтримці його власного капіталу (по виплаті дивідендів) чинять незначний вплив.

- Фонди, що знаходяться у складі власних засобів, резерви і прибуток є для банку безкоштовними, оскільки за них вже було заплачено раніше, і в звітному періоді банк не несе по них ніяких витрат, а при необхідності може здійснювати витрати за їх рахунок.

Від середньої вартості пасивів, а також від їх об'єму і структури залежать загальні витрати по формуванню ресурсної бази банку і отримуваний кінець-кінцем прибуток. Розподіл пасивів банку на власні і позикові дозволяє визначати, в якій пропорції знаходяться платні і безкоштовні ресурси, встановлювати склад і об'єм витрат, понесених у зв'язку із залученням засобів.

Основні чинники формування вартості банківських ресурсів діляться на зовнішні і внутрішні (рис. 1).

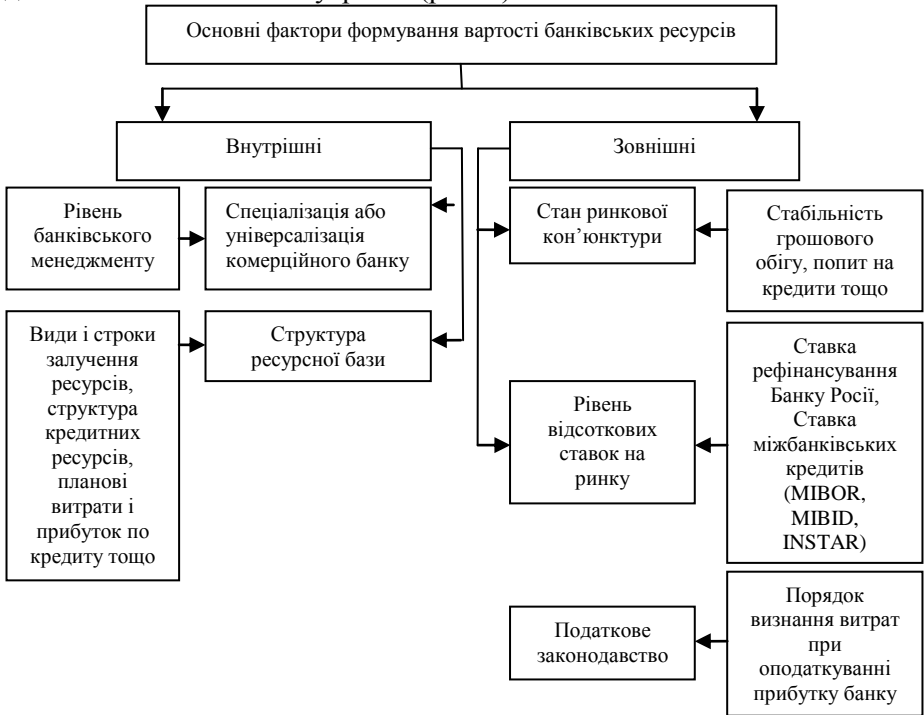

Рис. 1 Основні чинники формування вартості банківських ресурсів.

Внутрішнім чинником, що має важливе значення у формуванні ресурсної бази банку, є спеціалізація або універсалізація його діяльності, у свою чергу визначені стратегією банку і рівнем менеджменту.

Вартість, власне, кредитних ресурсів банку повинна розглядатися в ув'язці з вартістю самих виданих кредитів (з точки зору максимально допустимої вартості ресурсів і отримання необхідної прибутковості). Вартість придбання ресурсів, надалі використовуваних для конкретних кредитних вкладень, залежить від структури кредитних ресурсів банку, планованих витрат по їх забезпеченню, термінів, видів, розмірів, міри ризику і так далі.

До макроекономічних чинників, що формують вартість ресурсів, відносяться стабільність грошового обігу, попит на кредити і інші чинники, що визначають стан ринкової кон'юнктури.

На вартість ресурсів, що придбавалися банком, істотно впливає встановлений порядок визнання витрат при оподаткуванні прибутку банків. Так, наприклад, витратами, які відповідно до статті 269 глав 25 ПК РФ зменшують прибуток оподаткування, є лише ті, відхилення по яких не перевищує 20 % від середнього рівня відсотків, нарахованих по аналогічних зобов'язаннях, виданих в тому ж кварталі, в тій же валюті, на ті ж терміни, в порівнянних об'ємах, під аналогічні забезпечення, або ж витратами визнається гранична величина відсотків, рівна ставці рефінансування, збільшеній в 1.1 раз по боргових зобов'язаннях в рублях, і рівною 15 % по боргових зобов'язаннях в іноземній валюті. Процентні витрати понад вказані норми не включаються у витрати банку, що враховуються при його оподаткуванні (тобто не зменшують оподатковуваний прибуток), а значить, їх величиною побічно обмежується вартість ресурсів, що придбавалися банком.

Найбільш важливими, на наш погляд, що роблять первинне значення на вартість ресурсної бази банку, є:

- рівень процентних ставок на ринках залучення;
- структура ресурсної бази.

Рівень процентних ставок на ринках залучення визначається конкурентним середовищем і перевагами клієнтів. Бажаючи забезпечити конкурентні переваги в частині залучення ресурсів, банк може встановити ставки залучення вище ринкового рівня, при цьому неминуче "подорожчання" ресурсної бази. І, навпаки, з метою

максимізації процентної складової прибутку банк може понизити ставки залучення, ризикуючи при цьому втратити залучені кошти.

Клієнти банків умовно можна розділити на 3 групи: бізнес-партнери, стратегічні партнери і вір-клієнти. Процентна політика в розрізі клієнтських груп здійснюється диференційовано. Найбільш значущим для банку клієнтам (що приносить найбільший дохід) пропонуються вигідніші умови обслуговування.

В цілях збереження і розширення клієнтської бази, а також для зміцнення позицій на ринках залучення і розміщення засобів юридичних осіб і підприємців установи банки використовують такий інструмент процентної політики, як регульовані процентні ставки. Під регульованими процентними ставками розуміються ставки, рівень яких нижче встановлених граничних (мінімальних) ставок розміщення, або вище встановлених граничних (максимальних) ставок залучення засобів.

Вивчення порядку встановлення процентних ставок по залученню засобів дозволяє виявити наступні переваги, сприяючі формуванню оптимальної вартості ресурсів банку:

- диференціація процентної політики в розрізі клієнтських груп;
- розрахунок показника прогнозної рентабельності обслуговування клієнта, на підставі якого робиться висновок про доцільність залучення засобів під пропоновану ставку;
- використання регульованих процентних ставок;
- нарахування відсотків на середньоденні і щоденні залишки на розрахункових і поточних рахунках юридичних осіб.

Незважаючи на наявність вказаних переваг, існує і ряд недоліків, серед яких можна відмітити:

- відсутність чіткої послідовності у проведенні аналізу, передумання ухваленню рішень і розробці стратегій залучення засобів і сприяючого виявленню основних чинників формування вартості ресурсної бази;
- дублювання функцій і відсутність чіткого розмежування повноважень між працівниками по виконанню аналітичної роботи, сприяючій пошуку оптимальної вартості ресурсної бази.

Вплив структури ресурсної бази на її вартість полягає у співвідношенні між об'ємами "дешевих" і "дорогих" ресурсів. Чим вище доля "дорогих" ресурсів в структурі ресурсної бази, тим дорожче її вартість.

До умовно "дешевих" інструментів залучення можна віднести

поточні, розрахункові і бюджетні рахунки юридичних осіб, рахунки "Лоро" комерційних банків.

Найбільш "дорогими" інструментами залучення є вклади населення і ощадні сертифікати.

На сьогодні вартісна структура вкладів населення в рублях складається таким чином, що більше 50 % складають "дорогі" вклади. Для зниження вартості вкладної структури банку можна порекомендувати розвивати переважно "дешеві" вкладні продукти, пов'язані з розвитком зарплатного проектування, пенсійними вкладками і обслуговуванням банківських карт.

Традиційно аналіз структури ресурсної бази і оцінка її впливу на вартість останньої проводиться на основі розрахунку економічних показників шляхом їх вибіркового групування залежно від цілей аналізу. Проте конкретна методика проведення такого аналізу в банках відсутня.

Висновки. Формування оптимальної вартості ресурсної бази банку повинне ґрунтуватися на якісному і чітко організованому аналізі, що дозволяє найдостовірніше оцінити вплив на неї основних чинників.

По-перше, потрібна розробка методики проведення аналізу і форм внутрішньої звітності, передуючих ухваленню рішень і розробці стратегій залучення засобів і сприяючих виявленню основних чинників формування вартості ресурсної бази. Ця методика може передбачати наступні напрями аналізу :

- аналіз складу і структури ресурсної бази банку за видами джерел і за термінами;
- оцінка значущості в кредитному потенціалі банку кожного виду ресурсів;
- відстеження динаміки змін об'ємів залучених і позикових засобів;
- дослідження конкурентного середовища і оцінка поточної ситуації на ринку депозитних ресурсів;
- оцінка доцільності процентної політики банку;
- обґрунтування необхідності застосування регульованих процентних ставок і розрахунок прогнозної рентабельності клієнтів;
- виявлення основних чинників формування вартості ресурсної бази банку, їх класифікація і оцінка впливу на вартість ресурсної бази;
- аналіз середньої вартості ресурсів;
- оцінка міри використання ресурсів на основі порівняння їх з

величиною загального об'єму розміщуваних засобів.

По-друге, необхідно передбачити створення в банках внутрішнього нормативного документа, який би закріпив функціональні обов'язки по виконанню аналітичної роботи, сприяючій визначенню оптимальної вартості ресурсної бази банку, в посадових інструкціях кожного співробітника банку, виходячи з його повноважень.

В результаті реалізації запропонованих заходів, на наш погляд, можливо добитися більшої чіткості в організації аналізу, що дозволяє проводити оцінку основних чинників формування вартості ресурсної бази банку і сприятиме формуванню її оптимальної вартості.

1. Жарковская Е.П. Финансовый анализ деятельности коммерческого банка. М.: Омега-л, 2010.
2. Ольшаный А.И. Банківське кредитування (російський і зарубіжний досвід). М., 2005 Синки Дж. Финансовый менеджмент в коммерційному банку і в індустрії фінансових послуг. М., 2007.
3. Поморина М. А. Автореферат на здобуття вченого ступеня доктора екон. наук./Концепція фінансового управління в системі стратегічного менеджменту банку, М., 2008.
4. Шешукова Т. Г. Організаційне проектування розвитку господарського розрахунку на підприємстві // Вісник Пермського університета. Сірок. Економіка 2012 Вып. 4(15). С. 24– 28.
5. Юденков Ю. Н. Управлінський облік і внутрішній контроль в коммерційному банку. М.: Инсвязьиздат, 2008.